

BRUNDA GUSZTÁV

HOLTÁG

Zsibói Béla szerkesztő úrnak az Égi Szemlébe

Mi megint a holtágban rekedtünk. Oxigénhiány, lassúság, éppenhogy lebegés, lapulás a gyökerek, partszéli algák, moszatok alatt. Várunk. Várunk az új áradatra, amikor az oxigénben dús hullámok becsapnak a már szinte sűrű iszapos pocsolýába, és az egész testünk felélénkül, majd mozogni, úszni, táplálkozni lesz kedvünk. Várjuk a felpeszülés semmi máshoz nem fogható mámorító élményét.

Nemrégén volt itt egy villámáradás. A hetekig tartó töppező forróságot követően hirtelen fordulattal napokig esett. Több egymást követő vihar söpört át a réten, a szélrohamok felkorbácsolták kis tavacsánk vízfelületét, sűrű eső verte a víz hátát, megkönnyebbültünk, és egyöntetűen rögzítettük, jó volt, szép volt, de ennyi volt az áldás. Innen, ebből a hosszúkás kubikgödörtől alig nagyobb pocsolýából nem érzékeltük a határainkon túli történeket, nem sejtettük, milyen sok eső esett le hirtelen a tájra, mert a tavacsánk szintje csak pár centimétert emelkedett. Mi ennek is örültünk. Már elvonultak a fellegek, kisütött a nap, amikor egyszer csak furcsa jelenségre figyeltünk fel. A folyóval minket összekötő kis réti ároknak a víztükörnél fél méterrel feljebb lévő befolyásából csordogálni kezdett a friss víz. A meglepetéstől holtágunk minden élőlénye mozdulatlanágba merevedett és figyelt. Régen hallott zene hullámai rezgették puha testünket. A csordogálás rövidesen csorgássá erősödött, majd másfél óra múlva a beömlés mély, öblösebb hangjai visszhangoztak a tavacsában. Lassan tudatosodott bennünk, hogy ez kétségtelenül áradás. Villámárvíz vonul le a folyón. Néhány óra múlva már minden oldalról dőlt felénk a friss víz, a holtág megtelt, majd egyé vált a réten vonuló hömpölygéssel. A halak között akciócsoportok alakultak, és terveket szöttek. A haltársadalom azonnal két részre szakadt. Voltak a távozni szándékozók, és voltak a maradók.

Amilyen gyorsan jött, olyan gyorsan múlt el az árvíz. Este még valóságos báli hangulat, reggel már rezignált beletörődés. Mi, bizonytalankodók, fontolva haladók arra ébredtünk, hogy az éjszaka történeinek megkérdőjelezhetetlenül vége.

A kalandvagyók elmentek, mi, többiek itt maradtunk. Különben is a gyors cselekvések eseménysodrában nekünk senki nem szólt, hogy indulni kellene. Helyzetünket tudomásul véve lassan újra berendezkedünk, tudjuk, mi következik, már ismerjük ennek a létformának minden lehetőségét. Életvezetési tanácsokra nincsen szükségünk. Reméljük, ezt is túléljük, mint a korábbi szűk heteket!

A holtág újra éli mindennapi életét. Most éppen a nyárvégi életét. A holtágban látszólag alig történik valami. Csak az alapos szemlélő képes felfedezni a mikrovilág történéseit. Olykor felkavarodik a padmaly alatti mélyebb gödör környékén az iszap, félelmetesen erős örvénylés okoz riadalmat, de kis idő múltán újra csend. Senki nem szeretné tudni, pontosan mi történt, bár sejthető. A felszín fodrozódásai? Az más. Vízbe hullott bogarat, fanyűvő kukacot ragadnak magukhoz éhes kezegek. Kit érdekel? Minket, algaevőket főleg nem.

Mint minden élőhelyen, a béke itt is csak látszólagos. Amikor megjelennek a ragadozók, mindenki saját stratégiája vagy éppen pillanatnyi mozgásteret lehetőségeit kihasználva reagál. Mert kérem, mondom újra, itt mindenki túlélni akar! Az életöszton mindennél erősebb a holtágban. Kicsi az élettér. Mindenki mindenkit lát ebben a korlátos, korlátolt világban. Látni a ragadozókat is, amikor zsákmány után nézve forgó szemekkel, jobbra-balra tekingetve, minden apró történést lereagálva prédára indulnak. Hát igen. Ilyenkor összeszorulnak a halszívek, a kis uszonyok hevesen szitálnak. A pillanat tört része alatt vész oda valaki. Mindig az, aki rosszkor volt rossz helyen. Így mondják itt a holtágban. Aki életben marad, az csodálkozás nélkül megállapítja, hogy hát igen, így megy ez, mert ez az élet törvénye.

A holtágban a rangsorok már régen kialakultak, azokat megkérdőjelezni, kétségbe vonni senki nem akarja. Hogyan! Nem bolond ebben a holtágban egyetlen eleven lény sem! A legfontosabbat, az életünket védjük. Ez csak nem bűn?

Persze a rangsor azért nem volt itt mindig ilyen egyértelmű, mint mostanában. Mert még jól emlékezünk rá, hiszen nem is régen történt, amikor jött a tavaszi nagy áradás. A főmederből vadul kitört a folyó. Elöntötte a tájat, az egész nagy végeláthatatlan és beláthatatlan medencét, és minden holtágba, mocsolyába friss víz áramlott. Akkor nagy felfordulás kerekedett itt is meg mindenfelé, amerre a szem ellátott. A szomszéd holtágakból idesodródott halak ki nem fogytak a történetek meséléséből. Akkor a kishalak csapatostul jártak, sokaságba tömörülve bátran bandáztak, kilépve a rét sekély, tavaszi naptól fellangyosult vizeibe, a lebegő fűcsomók között fröcsögtek, hancúroztak. Valami furcsa ösztöntől hajtva

hol erre, hol arra fordultak a snecifelhők, mint seregélyek az őszi égen, követhetetlen vezérelv szerint mozogtak. A nem nagy mederben történt iramlások alkalmával pedig gyakran előfordult, hogy a partfalnak ütközött a raj, amitől volt hirtelen ijedtség! Sokan a felszínre ugrottak, itt azt mondják: kipattantak a vízből. Valljuk be, ez azért nem normális szokása egy kishalnak, hacsak nem menekülőben van.

Legnagyobb csodálatunkra akkor voltak olyan ragadozók, akik érthetetlen módon gyorsan átalakultak. Persze nem is alakultak át, hanem inkább átlényegültek természetükben. Legalábbis ezt beszélték szerte a holtágban. „Mert most már egy új világ van itt!” – mondogatták. Igen, tudom, hogy ez elég hihetetlenül hangzik, de tényleg így történt. Szembejöttek, mintegy előálltak a holtág közepére, és olykor a hangjukat is hallató kishaloknak odakiáltották már messziről, hogy „Mától mi vegetáriánus ragadozók vagyunk!” Meg hogy „Mi már nem molesztálunk, fenyegetünk itt senkit, és nem is zsákmányolunk többé!” Még kiabáltak furcsa süllő- és csukanyelven más is, de én, a nem túl fejlett kis sneciegyed például nem mindent értettem, ráadásul visszhangzik is ez kis tavacska. Sőt, olykor nekem az volt az érzésem, ez az egész egy kishal számára követhetetlen, érthetetlen is. Mert olyan nagy csendben éltünk itt azelőtt mindig. A holtágunk akkori elég betöppedt, oxigénhiányos állapotában kinek lehetett kedve nagyoskodni, hangoskodni, meg minek is? S akkor, abban a hirtelen hangzavarban, ahol mindenki mondta a magáét, csak hogy végre mondhasa, ahol a többség már azt sem tudta, hal-e vagy béka, teljes lett a zűrzavar. Mi, kis snecik félni kezdtünk ettől az érthetetlen és szokatlan helyzettől, mert ez azért tényleg nem természetes.

Meg az is nagyon megzavarta itt a nagyobb halakat, hogy bebuktak az áradattal új ragadozók, akik magabiztosak voltak, új stílust vettek fel, új eszméket terjesztettek, és azok biztatták a kishalakat, hogy „most aztán tényleg eljött az ő idejük”, és csipkedjék, vegzálják csak nyugodtan a már megtért-áttért nagyhalakat, azok úgysem mernek most visszacsapni, már nem ők vannak soron, meg a büntudatuk amúgy is nyomasztja, bénítja őket. Meg kell mondanom, azért ezt nem sokan merték, mert attól féltek, hogy talán ez esetleg provokáció, és ha netán bekövetkezne egy újabb időjárási fordulat, hát... Szóval, néhány domolykótól és balintól eltekintve nem voltak sokan fogékonyak az új nézetekre, de ők egyébként is képesek mindenre, mert bár keszegek lennének, de mindig ócska kis ragadozóként viselkednek, nekik ez a természetük.

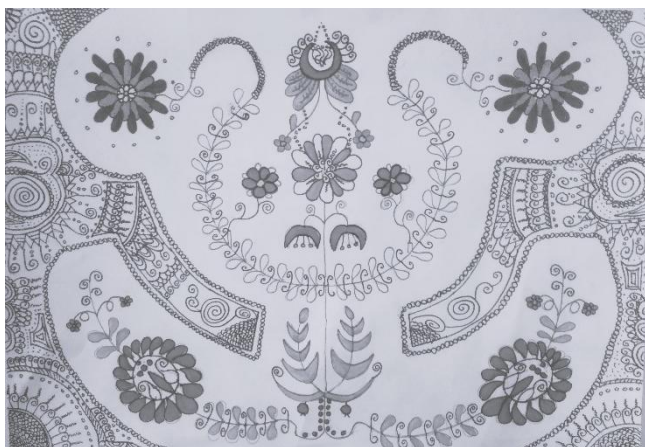
Jaj, ne feledkezzünk meg róla, hogy a nagyragadozók között, illetve mögöttük, a háttérben meghúzódva ott forogtak a kisragadozók is! Láttuk őket mindannyian

jól, de sok vizet nem zavartak a holtágban, mert még nem tudtak önállóan zsákmányt ejteni. Csak settenkedtek, pöffeszkedtek félig takarásban. Azt azért persze tudtuk, hogy az ivadékokat megeszik, még a saját családjukban is. A kisragadozó amúgy nagyon éhes kannibálfajta.

A sok mozgástól zavaros volt itt minden. Aztán lassan elült a nagy felfordulás. Letisztult a víz. Valahogy mindenki meg is feledkezett a holtág régi urairól, míg nem egy szép napon, egy újabb tavaszi áradást követően egyszer csak ott sorakoztak újra. A holtág egyik végében, vállukat összevetve, fenyegetően szitáltak fényes uszonyaikkal – „egy pengét nem tudtál volna közéjük nyomni” –, és villogtatták egészséges, tűhegyes fogaikat. A holtág lakóin mérhetetlen rémület lett úrrá. „Nem, óóó, no nem! Ezt talán már mégsem!” De. Mégis! Valaki közelebb merészkedett, jobban megnézte őket, és izgatottan újságolta: „...ezek ott elöl nem a régiek, ezek már a fiatalabbak, de a hínárok alatt, a hátuk mögött, ott vannak a régi öregek is!”

Most megint lelassult az élet, csend van, és újra nagy az oxigénhiány. Enyhén kábultan járjuk a holtágot hínárfedezettől moszatfedezéig. Olykor, zsákmányejtés idején felkavarodik az iszap, elülttével prédává vált társaink pikkelyei lebegnek a vízben.

Mindenki egy új, nagy áradásban bízik, hátha jönne egy megváltó nagyobb ár-hullám, és újra átmosná a pocsolyát halastól, békástól! Lehet, hogy akkor végre mi is az eltávozó kalandvagyókhoz csatlakoznánk.

Benkó Balázs borítóterve

A Palócföld 70 képzőművészeti pályázaton II. helyezést elért alkotás